

Hozzászólás Solymos Rezső cikkéhez

Örömünkre szolgált, hogy az Erdészeti Lapok 2011. márciusi számában Solymos Rezső akadémikus a hazai erdőgazdálkodás szempontjából oly fontos témában osztotta meg véleményét a szakközönséggel. A téma napirendre kerülése miatti örömünk megőrzése mellett kötelességünknek érezzük, hogy a cikkben szereplő néhány fogalom meghatározásával, valamint az erdészeti kutatásra és gyakorlatra vonatkozó állítással kapcsolatos ellenvéleményünknek adjunk hangot.

A Tartamosság – Fenntarthatóság – Folyamatos erdőborítás jelentéstartalmáról

„Az erdészetben több száz éves múltja van a tartamosságnak, amely a fenntarthatóság és ehhez kapcsolhatóan a folyamatos erdőborítás is az »előfutára« lehetett.»

A tartamosság és folyamatos erdőborítás összecsengése csábító analógia, de véleményünk szerint nem hagyható figyelmen kívül, hogy a nemzetközi szakirodalomban egyértelműen más jelentése van a folyamatos erdőborítás (continuous forest cover) fogalmának (lásd később).

„A fenntarthatóságnak a tartamossághoz viszonyított többsége az »ökológiai tényezők« kedvező fenntartása, amelynek az egyik legeredményesebb módja az erdők természetes felújítása.»

A tartamosság és a fenntarthatóság közötti különbségnek tényleg egyik legfontosabb eleme az ökológiai dimenzió figyelembevétele az utóbbinál. Az viszont téves és túlzó egyszerűsítés, hogy az ökológiai szempontú fenntarthatóság eléréséhez elegendő a természetes felújítás alkalmazása. Itt hangsúlyosan a teljes erdei életközösség szempontjából kell értékelni az »ökológiai tartamosságot«.

„Fogadjuk el tehát, hogy a 21. század kezdetén a természetes, magról való erdőfelújítás valóságos folyamatos erdőborításnak is megfelel.»

Az egész cikk feltehetően legtöbb vitát kiváltó állítása ez. Az a pár sorral korábbi megállapítás, amelyik a magról történő természetes felújítást a folyamatos erdőborítás eléréséhez célravezető útként határozza meg, számunkra is elfogadható. **Ha viszont a célhoz vezető utat azonosítjuk a céllal, elveszítjük szem elől magát a célt, a folyamatos**

erdőborítás fenntartását. Ezért is nagyon fontos, hogy ne tekintsük önmagában a természetes erdőfelújítást a folyamatos erdőborítás fenntartójának, mert vágásos üzemmódban ezt a szerepet nem tölti be. Azt is célszerű figyelembe vennünk, hogy **függetlenül attól, hogy itt Magyarországon mi hogyan értelmezzük ezt a fogalmat, a continuous cover forestry fogalma** – a sok nem igazán pontos definíció együttes jelenléte mellett is – **a világ számára valami egészen mást, sokkal többet jelent.** Egy kitűnő áttekintő cikk (Pommering és Murphy, 2004) alapján a fogalom pontos jelentéstartalmi közül kiemelendők a következők:

– Az erdő belső viszonyainak (állományklíma) folyamatos fenntartása.

– Horizontális és vertikális szerkezeti sokféleség kialakítása/fenntartása.

– Vegyeskorúság és elegyesség kialakítása/fenntartása.

– Termőhelyi adottságok/korlátok figyelembevétele.

– Szálaló jellegű (nem csak a klasszikus szálalás) fahasználat.

– Idős fák, holt faanyag, ritka növény- és állatfajok kímélete.

– Őshonos fafajok és helyi változatok felkarolása.

– Ökológiai szempontból kíméletes erdővédelmi, fahasználati beavatkozások.

– Ökológiai szempontú vadgazdálkodás.

Erdőszegélyek és védett (faanyagtermeléssel nem érintett) erdőterületek hálózatának kialakítása és fenntartása.

Mindezek tükrében nem szerencsés, ha megpróbáljuk a 30–40 cm-es egyéb-

ként gyönyörű újulattal borított 5-10 hektáros végvágott területeket folyamatos erdőborításként eladni a közvéleménynek. Már csak ezért sem, hiszen így könnyen elveszíthetjük azt a bizalmat, amelyet a hazai erdők sorsáért felelősséget érző állampolgárok adójuk 1%-ának erre a célra történő felajánlásával fejeztek ki. Természetesen a természetes felújítás különböző eljárásainak fontos szerepük van az átalakítási folyamatban. Átalakító üzemmódban ezeket az eljárásokat kell előnyben részesíteni a lehető leghosszabb felújítási szakasszal.

Az erdészeti kutatásra és a gyakorlatra vonatkozó állításokról

„Ezzel együtt sokszor felidézem e témakörrel kapcsolatos kutatásokat is. Kétségtelen, hogy az eddigieknél is többet kellene az erdészeti kutatásnak a természetes felújítások variációival foglalkoznia. Feltehetően ezt tapasztalták a botanikusok is, amikor e téma kutatásába kezdtek. Sajnálatos, hogy az erdészeti kutatás leépítése miatt erre alig volt és van kilátás. Ezért is ballani helyenként: »A gyakorlat megelőzte a kutatást.« Ez nem lenne baj akkor, ha a kutatáshoz értők irányítanák ezt a tevékenységet. Néhány erdőgazdálkodó megbízta az ERTI és a NYME EMK kutatóit a témát illető kísérletek létesítésével. **Ezek eredményeit természetesen türelemmel ki kell várni.**»

Nem vitatva a kutatás fontosságát, nem tartjuk szerencsésnek, hogy a megkésve indított vagy indítandó kutatások sikeres végrehajtásának függvényévé tegyük a folyamatos erdőborítás fenntar-

tása melletti gazdálkodás alkalmazását. A legfontosabb ellenérvünk az, hogy átalakító üzemmódban gyakorlatilag a vágásos üzemmódban alkalmazott „igazolt eredményt adó” természetes felújítási módok kerülnek alkalmazásra elnyújtott felújítási szakasszal, míg a száraló üzemmódba sorolt középkorú erdőkben, ahol az átalakítás már a folyamatos erdőborítás fenntartása mellett biztosítható, olyan lassú a folyamat, hogy a kutatási eredmények ismeretében folyamatosan korrigálhatók az eljárás esetleges hibái. Az a tény is érvelésünket támasztja alá, hogy míg az egykorú, szerkezetihiányos vágásos erdőalak átalakítása egy horizontálisan és vertikálisan tagolt szerkezetű, vegyes korú erdővé 50-100 évet is igénybe vehet a kiinduló állapottól függően, addig visszaalakítani vágásos erdővé csak egy döntés kérdése. Ezért az átalakítás lényegesen kisebb kockázattal jár még hiányos kutatási eredményekre alapozottan is, mint azt a tanulmány előrevetíti.

Véleményünk szerint ideje lenne meghaladni azt az álláspontot, hogy erdőben csak erdész kutató végezhet hiteles munkát. Napjainkban különösen fontos a korábban merev határokkal elhatárolt szakmák közös munkálkodása (mint ahogy erre szerencsére több gyakorlatban sikeres példa is van). Egész biztos, hogy az a „botanikus kutató” más kérdések mentén más szempontokat is vizsgál, mint az erdész kutató. Épp ez lenne az ereje a sikeres együttműködéseknek, amit nem szolgál a fenti kicsit kirekesztő hozzáállás.

„Az erdőszetben a kísérletek zöme bosszú lejárattú, azaz a faállomány létesítésétől a vágáskorig vagy az erdőfelújítás befejezéséig tart.”

Ezzel az állítással önmagában teljesen egyet lehet érteni. Viszont, ha a belőle levezetett következtetést szigorúan végigvisszük, akkor erdészeti kutatásokra aligha alapozhat a gyakorlat. Jól tervezett vizsgálatokkal részfolyamatok és jelenségek is vizsgálhatók, tapasztalataik igenis átvihetők a gyakorlatba, mintegy kiterjesztett kísérletként. Ezért is lenne nagy jelentősége a gyakorlati próbálkozások pontos dokumentálásának is.

„Eredményeik kiterjesztésére akkor kerülhet sor, amikor igazolhatóan szignifikánsak a javasolt újdonságok.”

Ezzel az állítással az a probléma, hogy könnyen elidegenítheti az erdészeti gyakorlatot a kutatástól, mert – bár nagyon tudományosan hangzik – igazából nagyon nehezen értelmezhető.

„Újabban növekszik ez az arány, bár az erdőjárásaim során úgy tűnik, hogy ennek a növekedésnek a hátterében az újulat fajaj összetételének és minőségének, ápoltságának a kevésbé szigorú elbírálása is állhat. Szigorú, jól képzett erdőfelügyeletre van szükség. A gyenge minőség helyenkénti ténye nyomán sokszor felmerül bennem a kérdés: Az általános »szimpátia« ellenére miért nem sikerül nagyobb arányban jó minőségű természetes újultra szert tenni.”

Egyetértünk azzal, hogy az újulat lékes felújítás esetén is kellő odafigyelést igényel. Viszont az szerintünk nem elvárható a természeti folyamatokra a vágásos gazdálkodási módoknál jobban alapozó erdőkezelés esetében, hogy az újulat ugyanolyan szempontok szerint legyen jó minőségűnek és elfogadható összetételűnek tekinthető, mint a vágásos esetben. Az erdészeti kutatás ilyen irányú vizsgálatai döntően a lékes felújítási mód és az ernyős bontás összehasonlítására szorítkoztak (pl. Koloszár és Csepregi 2008). Ez – kérdésünk szempontjából – eleve félrevezető irány volt, hiszen a folyamatos erdőborítás fenntartása melletti gazdálkodás szorgalmazói soha nem állították, hogy lékek nyitásával gyorsabban vagy eredményesebben lehet felújítani az erdőt, mint egy ernyős bontással. Tisztában vagyunk azzal is, hogy az erős záródásbontás számunkra nem kedvező folyamatokat indíthat el, ezért az átalakítás kezdetén lehetőség szerint már meglévő újulatsoportok felett javasoljuk a lékek nyitását. A lékek nyitása önmagában nem egy erdőfelújítási módszer, hanem a csoportos szerkezet kialakításának eszköze. Célszerű összefogni a már meglévő kutatási eredményeket, hiszen a lékek méretének hatásaival Európában számos helyen, többek között a Nat-Man kutatási program keretében is foglalkoztak (hazánkban a Királyréti Erdészeti területén). Több ökológus végzett kutatásokat a lékekben zajló folyamatokkal kapcsolatban is. Sajnos ezek a kutatási eredmények kevésbé ismertek (elismertek) erdész körökben (pl. Gálbidy et al. 2006, Mountford et al. 2006).

A folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodásra történő átállással kapcsolatos kutatásokra tett javaslatok kidolgozásakor nem tekinthetünk el attól a tényről, hogy jelenleg az átalakítási folyamatba vont erdőrészek száma már messze meghaladja a kísérleti mértéket az MgSzH 2010. októberi adatai szerint.

Átalakító üzemmód	28 785,63 ha
Szálaló üzemmód	12 978,64 ha
Ft, nem szolgáló	57 281,86 ha
Vágásos	1 817 931, 02 ha
Összes	1 916 977,15 ha

Ugyanakkor még hiányzik az átalakító és szálaló üzemmódba sorolt erdőrészek kezelési terveinek készítését szabályozó rendelet. Ezért még lehetőség van arra, hogy a kezelési tervek készítésével kapcsolatos állapotfelvételek adatköre a kutatók bevonásával úgy kerüljön kialakításra, hogy a gyakorlat és a kutatás számára egyaránt kiértékelhető adatbázist szolgáltatson.

Az átalakítás folyamatának nyomon követése, a megfelelő módszerek kidolgozása, ellenőrzése szempontjából mi is fontosnak tartjuk vizsgálati parcellák jól megtervezett kitűzését és rendszeres felvételezését is, de ez nem lehet az erdőtervezők és az erdőfelügyelők feladata, mert erre nincs kapacitásuk. Természetesen a hatósági ellenőrzés ebben az esetben sem hagyható el.

Szeretnénk felhívni az olvasó figyelmét arra is, hogy amint a vágásos üzemmódban természetes felújítással esetlegesen létrehozott rontott erdő sem a felújítási módszer alkalmatlanságát bizonyítja, hanem az eljárást helytelenül alkalmazót minősíti, ugyanúgy egy-egy elrontott lék, rossz irányba vitt átalakítási folyamat sem minősítheti önmagában a folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodást.

Idézett irodalom

- Gálbidy, L., Mibók, B., Hagyó, A. and Rajkai, K., *Standovár T.* 2006. Effects of gap size and associated changes in light and soil moisture on the understorey vegetation of a Hungarian beech forest. *Plant Ecology* **183**: 133-145.
- Koloszár, J. & Csepregi, I. 2008. Lék vagy ernyő a tölgyesekben? *Erdészeti Lapok* **CXLIII (12)**: 364-366.
- Mountford, E., Savill, P. and Bebbler, D. 2006. Patterns of regeneration and ground vegetation associated with canopy gaps in a managed beechwood in southern England. *Forestry* **79**:389-408.
- Pommering, A. & Murphy, S.T. 2004. A review of the history, definitions and methods of continuous cover forestry with special attention to afforestation and restocking. *Forestry* **77(1)**: 27-44.

**Standovár Tibor
Kondor István**

**Hirdessen az
Erdészeti Lapokban!**